Zienswijzenota conceptbegroting GMR 2027-2030

Alle 17 gemeenteraden van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (GMR) zijn uitgenodigd een zienswijze in te dienen op conceptbegroting 2027-2030 (brief van 14 april 2026). De ontvangen zienswijzen zijn verzameld in de zienswijzenota. Deze zienswijzenota is, na vaststelling door het dagelijks bestuur op 26 augustus 2026, aangeboden aan de gemeenteraden. Hiermee wordt voldaan aan de verplichting die is vastgelegd in artikel 35 Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr).

Verantwoording

Een groot aantal gemeenten spreekt in de zienswijze de waardering uit over de voorliggende begroting. De ontvangen zienswijzen zijn in deze nota integraal overgenomen. Een aantal onderwerpen zijn door meerdere gemeenteraden op min of meer gelijke wijze verwoord. In dat geval wordt verwezen naar de reactie op de zienwijze van een eerdere gemeente.

De ontvangen zienswijzen hebben geleid tot een tweetal aanpassingen van de conceptbegroting. Dit betreft de correcte verwerking van de subsidiering van The Economic Board door de gemeente Overbetuwe en een wijziging van een zinsnede op pagina 6 van de begroting over de koppeling van de toeristische verhaallijnen aan zowel wandelnetwerk als aan het fietsnetwerk.

	Zienswijzen conceptbegroting 2027-2030	Reactie
1	**Arnhem**	
	De begroting 2027 geeft een helder beeld van de ambities, activiteiten en financiële kaders voor de komende periode en biedt daarmee richting voor de uitvoering. Daarnaast willen we u complimenteren voor de inzet van de GMR in de afgelopen jaren om subsidies voor regionale opgaven te verwerven. We hopen dat we deze lijn met elkaar kunnen voortzetten. De komende periode ligt de nadruk steeds meer op uitvoering van de regionale opgaven. De GMR heeft hierin een ondersteunende rol, waarbij de uitvoering primair door de gemeenten en betrokken partners wordt opgepakt. We vinden het belangrijk dat gemeenten de regionale opgaven lokaal actief en effectief kunnen oppakken. Dat vraagt duidelijke werkafspraken (wie doet wat) én voldoende praktische ondersteuning, capaciteit en middelen. Arnhem stelt voor om dit in 2027 samen verder te concretiseren.	De uitvoering van de regionale opgaven vergt inderdaad nauwere samenwerking met de gemeenten op operationeel niveau. De Netwerkdirectie (vergadering van gemeentesecretarissen) heeft afgelopen jaren een Uitvoeringstoets ontwikkeld. Met deze toets proberen we jaarlijks inzicht te krijgen in de uitvoeringsaspecten van de Regionale Agenda. De Uitvoeringstoets wordt steeds verfijnder. Voor de uitvoering van de begroting 2027 verwachten we goed inzicht te verkrijgen in de mate waarin regionale plannen, sub-regionaal en lokaal worden verankerd in beleid en/of de uitvoering daadwerkelijk wordt opgepakt. *(Gelijkluidende zienwijze van gemeenten Druten, Heumen, Lingewaard, Renkum en Wijchen)*
2	**Berg en Dal**	
	Wij brengen graag de volgende punten onder de aandacht: - Naast de terechte aandacht die er binnen de opgave de Productieve regio is voor de topsectoren Health, Hightech en Energy vinden wij het van belang dat er daarnaast ook voldoende aandacht is voor de noden van het MKB (met o.a. maakbedrijven en familiebedrijven). Wij ondersteunen de geconstateerde algemene verschuiving van beleid naar uitvoering in de opgaven. Specifiek binnen de opgave de Productieve Regio kan deze beweging worden ondersteund door de Stichting Lifeport@ onder te brengen bij The Economic Board.	Wij onderschrijven het belang van het midden- en kleinbedrijf voor een sterke en toekomstbestendige regionale economie. De inzet voor het MKB maakt integraal onderdeel uit van de opgave Productieve Regio en krijgt onder meer vorm via de regionale MKB-dienstverlening, Human Capital en de activiteiten binnen de topsectoren Health, Hightech en Energy. Kennisgenomen van deze opmerking

	De over de opgave circulaire regio opgenomen tekst in de begroting roept een tweetal vragen op. Niet duidelijk is op welke wijze met de mogelijke terugloop van de door het Rijk toegekende tijdelijke extra middelen voor RES-taken wordt omgegaan.	Op dit moment is bij de meeste RES-onderdelen nog geen sprake van terugloop van middelen. De algemene bijdrage voor de RES wordt vooralsnog gecontinueerd en de SPUK-regeling warmte wordt ook verlengd. Voor wat betreft de rijksbijdrage voor aanpak netcongestie is verlenging nog onzeker. Mocht deze niet worden verlengd dan, verwachten dat in 2027 nog te kunnen opvangen met restant RES-rijksbudgetten uit eerdere jaren. *(Gelijkluidende zienswijze van gemeenten Beuningen en Rheden)*
	Verder is met betrekking tot klimaatadaptatie de wens opgenomen dat in 2027 een vervolg wordt gegeven aan klimaatbestendig bouwen en ontwikkelen, mits daar financiële dekking voor wordt verkregen. Dit roept de vraag op wat de gevolgen zijn als dit niet lukt.	Voor wat betreft klimaatadaptatie merken we op dat binnen de opgave Circulaire regio een beperkt budget aanwezig is voor klimaatbestendig bouwen. Een extra impuls is wenselijk, maar afhankelijk van externe middelen. We zijn niet voornemens om voor dit thema een extra beroep te doen op de inwonersbijdrage van gemeenten. *(Gelijkluidende zienswijze gemeenten Beuningen)*
	Met betrekking tot de over de opgave de Ontspannen regio opgenomen tekst in de begroting hebben wij nog een tweetal wensen. Graag willen we de toeristische verhaallijnen zoals benoemd naast koppeling aan het wandelnetwerk ook aan het fietsnetwerk koppelen. Daarnaast verzoeken wij om in de begroting een kleine stelpost op te nemen ter dekking van kleine onverwachte uitgaven. Deze roepen nu regelmatig veel discussie op vanwege het feit dat hiervoor geen dekking aanwezig is.	Wij hebben dit in de tekst in de begroting op pagina 6 gewijzigd. Conform wat in de regionale agenda staat, voegen we zowel beleving toe aan het wandelnetwerk als aan het fietsnetwerk. Bij de start van de regionale samenwerking is door de gemeenten de keuze gemaakt in de begroting een directe relatie te leggen tussen activiteit en beschikbare budget en daarmee niet te kiezen voor een (beperkt) vrij besteedbaar ‘restbudget’ per opgave. Wanneer hiervoor gekozen wordt betekent dit een verhoging van de inwonerbijdrage boven de afgesproken BRN-norm. De budgethoudersregeling GMR kent echter mogelijkheden om binnen de opgave beperkt met budgetten te schuiven, als dit aan de orde en mogelijk is.
	Wij vragen aandacht voor het maken van goede uitvoeringsafspraken. Met het vaststellen van de regionale agenda 2025-2028 is de regionale samenwerking binnen de Groene Metropoolregio (GMR) terechtgekomen in een nieuwe fase. Hierin wordt de aandacht verlegd van beleid naar uitvoering. Deze omslag heeft	Verwezen wordt naar de reactie bij de gemeente Arnhem.

	niet alleen tijd nodig, maar vergt ook uitvoeringskracht. Hierover dient goede afstemming te zijn tussen de GMR, de verschillende subregio's en de deelnemende gemeenten. Graag maken wij daarom duidelijke afspraken over afstemming en rolverdeling in de uitvoering tussen het lokale, subregionale en regionale niveau.	
3	**Beuningen**	
	Naar aanleiding daarvan brengen wij de volgende vragen/aandachtspunten naar voren: ➢ In de begroting is aangegeven dat er in 2027 een eenmalige verhoging van 447k aan overige middelen beschikbaar is. Het is ons niet helder waar deze eenmalige verhoging van 447k vandaan komt. Hoe valt dit te verklaren?	Het betreft, zoals op pagina 6 verwoord, een drietal subsidies voor de coördinatie van het Groen-blauw raamwerk en twee subsidies voor de gebiedsaanpakken beekherstel Oostelijke beekdalen Veluwezoom en Blauwe motor, groene mantel. Het was inderdaad duidelijker geweest als dit bedrag in de tekst op pagina 6 was genoemd. *(Gelijkluidende zienswijze gemeenten Mook & Middelaar en Renkum)*
	➢ We zien dat over het dragen/delen van onverwachte uitgaven die niet in de begroting zijn opgenomen regelmatig discussie ontstaat tussen de GMR en de gemeenten. Het gaat om kleine activiteiten en beperkte bedragen zoals de herdruk van een fietsenroutefolder in het kader van de regiopromotie. We verzoeken u om hiervoor jaarlijks een beperkt vrij besteedbaar budget in de begroting op te nemen. Zo voorkomen we met elkaar de discussies over additionele financiering.	Zie de reactie op de zienswijze gemeente Berg en Dal.
	➢ Circulaire Regio: het Rijk heeft voor Integraal programmeren en de ontwikkeling van een regionaal energiesysteem voor 2025 en 2026 extra middelen aan RES-regio's toegekend. Door het wegvallen van de tijdelijke extra middelen is er vanaf 2027 mogelijk sprake van een forse terugloop in budget voor de RES-taken. Kunt u aangeven welke taken de GMR nog in 2027 ziet?	De RES-taken zullen in 2027 grotendeels worden gecontinueerd. Algemene middelen voor uitvoering van de RES en voor warmte blijven naar verwachting doorlopen. Mochten er geen nieuwe middelen voor integraal programmeren en het energiesysteem beschikbaar komen, dan zullen we de inzet op deze taken vanaf 2028 substantieel moeten verminderen. Hier zullen we het Bestuurlijk Platform Circulaire Regio uitdrukkelijk bij betrekken.

	➢ Vanuit de SPUK-isolatieopgave Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie zijn er middelen beschikbaar (€ 340.000 t/m 2028) waarvoor dit voorjaar een plan van aanpak is ingediend bij NPLW en dat ter kennisname in het bestuurlijk platform circulaire regio is gedeeld. We zien dit nog niet terug in de begroting; goed om deze middelen op te nemen in de begroting. Conceptjaarstukken en conceptbegroting: kosten subsidieverwerving i.r.t. financiële uitgangspunten. In februari 2026 stuurde u ons een brief met financiële en algemene uitgangspunten over de begroting. Hierin geeft u aan dat kosten voor het verwerven van subsidies direct ten laste komen van de beschikte subsidies (punt 10 van deze brief: het in rekening brengen van 5% aan overheadkosten over subsidies boven de 125k). Daar konden wij ons in vinden. Op pagina 8 van de conceptbegroting staat dat de GMR afziet van deze methodiek en ervoor kiest om hiervoor 5% van de inwonersbijdrage te gebruiken. Hiermee wijkt u af van de eigen uitgangspunten zoals verwoord en gecommuniceerd naar de colleges en de gemeenteraden. Daarnaast staat deze informatie wel in de conceptjaarrekening 2025 maar niet in de conceptbegroting 2027-2030. De consequentie van deze keuze is dat een bedrag van ca. 400k direct naar het regiobureau vloeit ter bekostiging van salaris- en administratieve kosten, ongeacht de ontvangen subsidies. Wij verzoeken u om hier een argumentatie voor te verstrekken waardoor helder wordt waarom deze keuze is opgenomen. Ook is het in het kader van integraliteit en transparantie wenselijk dat u de informatie hierover (de afwijking van de financiële en algemene uitgangspunten en de bijbehorende argumentatie) in de begroting opneemt.	Zodra bekend is hoe deze SPUK-middelen Landelijke Isolatie Aanpak over de jaren 2026, 2027 en 2028 kunnen worden verdeeld, zal de begroting worden aangepast. We hebben een jaar geëxperimenteerd met de 5% regeling en gebleken is dat deze regeling niet uitvoerbaar is voor de meeste subsidies. We moesten op zoek naar een andere kostenverdeling om de uitzetting van kosten van het regiobureau te dekken. Ten tijde van het opstellen van de begroting hadden we nog geen alternatief. In de inmiddels opgestelde Tussenrapportage staat wel een alternatief beschreven. *(Gelijkluidende zienswijze van gemeenten Druten en Heumen)*
4	**Doesburg**	
	De raad ziet af van het indienen van een zienswijze op de begroting 2027-2030.	
5	**Druten**	
	Een zienswijze in te dienen op de concept-jaarstukken 2025 en de conceptbegroting 2027-2030 van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen, waarin staat opgenomen dat:	

	a) de raad waardering heeft voor het werk van de GMR, de geboekte voortgang op de regionale opgaven en de meerwaarde van de onderlinge samenwerking; b) c) d) met belangstelling wordt uitgekeken naar de uitwerking van een nieuwe systematiek voor de dekking van kosten rond subsidieprojecten; e) f) aandacht wordt gevraagd voor een verdere versterking van de governance en uitvoeringskracht, met duidelijke afspraken over rolverdeling , afstemming tussen lokaal en regionaal niveau en verantwoordelijkheden, zodat de uitvoering van de opgaven kan worden geborgd.	d. In de Tussenrapportage 2026 is een voorstel voor de dekking voor de uitzetting van kosten van het regiobureau opgenomen. f. Zie de reactie bij de gemeente Arnhem.
6	**Duiven**	
	De jaarlijkse kosten voor deelname aan de GMR nemen weliswaar toe, maar deze stijging is het directe gevolg van inflatie en daarmee een verklaarbare ontwikkeling. De gemeenteraad van Duiven erkent het belang van The Economic Board (TEB) als regionaal platform voor economische ontwikkeling. Binnen dit netwerk werken overheid, onderwijs en ondernemers samen, waarbij het bedrijfsleven een steeds groter aandeel heeft. De TEB vervult een verbindende en initiërende rol en vertegenwoordigt de regio richting Rijk en Europa. Door deelname te continueren blijft de gemeente Duiven profiteren van de opbrengsten van deze samenwerking.	Kennisgenomen van de reactie.
7	**Heumen**	
	De begroting 2027-2030 is gebaseerd op de vastgestelde regionale agenda 2025-2028. De begroting voor 2027 e.v. is sluitend. In de brief met financiële en algemene uitgangspunten die de gemeenten februari jl. hebben ontvangen, staat dat de kosten ten behoeve van het verwerven van subsidies direct ten laste komt te liggen van de beschikte subsidie. In de begroting staat dat u van dit voorstel afwijkt en ervoor kiest om 5% van de inwonersbijdrage hiervoor in te zetten. Kunt u verduidelijken waarom u ervoor kiest om af te wijken van uw eerdere uitgangspunt? Wat is de impact van deze keuze op de beschikbare middelen voor de opgaven, gezien dit aandeel van de inwonersbijdrage nu aanvullend naar het regiobureau vloeit?	Zie reactie bij de gemeente Beuningen.

	In de regionale agenda en de voorliggende begroting staat de stap van plannen maken naar plannen uitvoeren centraal. Een heldere samenwerking tussen de uitvoeringkracht van de deelnemende gemeenten en de uitvoeringskracht van de GMR is daarbij van groot belang. Met de plaatsvindende wisselingen is het essentieel om de uitvoering scherp op het netvlies te houden. Duidelijkheid wie waarvoor verantwoordelijk is, hoe afstemming loopt en welke termijnen er gelden is daarbij belangrijk om de verdere stappen naar uitvoering mogelijk te maken. Daarnaast is het noodzakelijk om knelpunten in de uitvoeringskracht tijdig te signaleren en weg te nemen. Wij vragen hier graag Uw aandacht voor.	Zie reactie bij gemeente Arnhem.
8	**Lingewaard**	
	In de door uw voorzitter uitgesproken “State of the Region” werd afgelopen februari benadrukt dat we met de GMR na vijf jaar in een nieuwe fase zijn beland. Een fase waarin uitvoering sterk de nadruk krijgt. In deze fase vinden wij het belangrijk te benadrukken dat we de synergie tussen uitvoeringscapaciteit van de gemeenten en de GMR moeten versterken. Dit betekent dat we gezamenlijk beter moeten definiëren wie voor welk deel van de uitvoering verantwoordelijk is en hoe de afstemming lokaal/regionaal verloopt. Dit bijvoorbeeld door gezamenlijke modelprogramma’s op te tuigen met ruimte voor lokale invulling. Wij waarderen de ambities binnen de opgave 'Verbonden Regio'. Wij constateren echter dat de strategische inzet op mobiliteit die niet aan het spoor gebonden is (zoals busvervoer, doorfietsroutes en deelmobiliteit) in deze begroting nog onvoldoende is geborgd. Voor gemeenten zonder treinstation is een krachtigere regionale lobby en regie op deze thema's nodig om de bereikbaarheid en leefbaarheid toekomstbestendig te houden.	Zie de reactie bij de gemeente Arnhem. In het Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP) hebben we samen met de gemeenten een breed pakket aan maatregelen opgenomen. Dit is ook leidraad voor de begroting. Samen met de gemeenten bepalen we binnen de kaders van de begroting de verdere implementatie (qua capaciteit, inzet middelen en lobby). Dit vergt een strategische inzet vanuit de gemeenten en vanuit de regio. Het borgen van deze inzet maakt ook onderdeel uit van de uitvoeringstoets (zie de reactie bij de gemeente Arnhem).
9	**Mook en Middelaar**	
	Allereerst willen wij graag namens ons college onze waardering uitdrukken voor de moeite die u steekt in het steeds beter en meer gestructureerd laten verlopen van de samenwerking tussen de GMR en de gemeenten. Met de evaluatie heeft u ons inzicht gegeven in de bereikte resultaten tot nu toe en heeft u ons de mogelijkheid gegeven om wensen mee te geven voor het vervolg. Ook het recent opgestelde informatieprotocol laat zien dat u inziet hoe belangrijk het is dat wij ook	Dank voor de complimenten.

	lokaal goed op de hoogte te blijven van het reilen en zeilen binnen de GMR. Tenslotte hebben wij het zeer gewaardeerd om een uitgebreid overzicht te ontvangen van de in te vullen bestuurlijke rollen voor de komende periode. Dit stelt ons in staat al in een vroeg stadium een beredeneerde keuze te maken met betrekking tot de rol die wij in de komende periode willen invullen binnen de GMR. Eerder al heeft u laten zien dat u oog hebt voor de (krappe) financiële situatie van de gemeenten en heeft u hier uw plannen op aangepast. Wij willen u in algemene zin oproepen om hier bewust van te blijven door steeds kritisch te kijken welke uitgaven of investeringen strikt noodzakelijk zijn om de in de regionale agenda 2025-2028 afgesproken doelen te bereiken en hierover in voorkomende gevallen ook tussentijds met de gemeenten het gesprek over aan te gaan. Het doel is wat ons betreft niet om de inwonersbijdrage binnen een gegeven jaar koste wat kost tot de laatste euro te besteden. Met het oog op het ravijnjaar en de toenemende financiële druk op gemeenten verwachten wij dat de u kritisch blijft kijken naar de eigen organisatiekosten en overhead. Toekomstige verhogingen van de inwonerbijdrage die uitstijgen boven de indexering volgens de Begrotingsrichtlijnen Regio Nijmegen, achten wij uitsluitend acceptabel indien daar aantoonbare meerwaarde, concrete uitvoeringsresultaten en een duidelijke toegevoegde waarde voor de deelnemende gemeenten tegenover staan. Ten aanzien van de meerjarenbegroting willen wij u graag de volgende meegeven: • In de begroting is een eenmalige verhoging van € 447.000 aan overige middelen opgenomen waarvan niet duidelijk is waar dit vandaan komt of waar dit voor is bedoeld. Graag zien wij in de definitieve begroting een onderbouwing van het begrote bedrag. • Daarnaast valt op dat er in de tekst een verschil is in de manier waarop de kosten binnen de verschillende programma's worden verantwoord. Dit maakt dat het lastiger is om inzicht te krijgen in het totaal en hoe de programma's zit tot elkaar verhouden. Wij willen u verzoeken daar in de definitieve begroting rekening mee te houden en te streven naar zoveel mogelijk integraliteit.	Wij zijn ons zeker bewust van de financiële situatie van de gemeenten en de gevolgen voor de uitvoering van de gezamenlijke ambities. Samen met de gemeenten i.c. de wethouders zullen we binnen de opgaven verkennen wat er mogelijk en noodzakelijk is qua inzet van financiële middelen en menskracht. Verwacht mag worden dat de gezamenlijke inzet blijft om de afspraken en inzet die in de begroting zijn vastgelegd uit te voeren. Zeker zullen wij kritisch blijven kijken naar de eigen organisatiekosten en overhead hoewel wij hierbij wel de kanttekening plaatsen dat een deel van deze kosten niet beïnvloedbaar zijn. Verwezen wordt naar de reactie bij de gemeenten Beuningen. Wij streven naar een heldere en eenduidige verantwoording binnen de twee programma's en tussen de vijf opgaven. Omdat de 5 opgaven uniek zijn is dit een uitdaging en zal niet overal de verwoording identiek kunnen zijn.
10	**Nijmegen**	

	Ten aanzien van de conceptbegroting 2027-2030 hebben wij de volgende opmerking: binnen de opgave Ontspannen Regio is discussie ontstaan over de bekostiging rondom het wandel- en fietsknooppuntennetwerk. Hierbij ging het om de vraag of deze kosten door de GMR gedragen moesten worden, of additioneel in rekening bij de gemeenten moesten worden gebracht. Om dit soort discussies in de toekomst te voorkomen is het verzoek aan de GMR om binnen de begroting van de Ontspannen Regio een (beperkt) vrij besteedbaar budget op te nemen, ter voorkoming van onduidelijkheid over gemaakte afspraken én om te voorkomen dat er onverwacht aanvullend budget moet worden gevonden.	Zie reactie gemeente Berg en Dal. Ten aanzien van dit specifieke voorbeeld geldt bovendien dat het beheer en onderhoud van het fiets- en wandelroutenetwerk niet bij de GMR ligt, maar bij het routebureau.
11	**Overbetuwe**	
	De jaarstukken geven ons geen aanleiding tot het geven van een reactie. Wel vragen wij in deze zienswijze om twee verduidelijkingen in de begroting: The Economic Board: bijdragen graag eenduidig via inwonersbijdrage U incasseert de inwonerbijdrage voor deelname aan de The Economic Board (TEB). Tegelijkertijd verstrekt de GMR aanvullende financiële bijdragen vanuit de Productieve Regio aan TEB, bijvoorbeeld voor het Nationale Actieplan MKB-dienstverlening en de uitvoering van de Human Capital Agenda. Hier ontstaat onduidelijkheid. Als er financiële bijdragen door TEB aan gemeenten gevraagd worden, heeft het onze voorkeur dat op te nemen in de inwonerbijdrage TEB. Voor verbetering van het overzicht en voorkomen misverstanden, stellen wij in de voorgestelde zienswijze voor dit beter te stroomlijnen en af te zien van deze ‘getrapte’ financiering. The Economic Board: verwerk raadsbesluit stoppen deelname per 2027 In bijlagen 2 en 3 van de begroting 2027-2030 staat dat gemeente Overbetuwe deelneemt aan de TEB. Wij hebben u echter eerder laten weten, dat wij hebben besloten met ingang van 2027 te stoppen met deelname aan TEB. Wij vragen u dit raadsbesluit correct te verwerken in de bijlagen. Op 10 februari 2026 zijn (burger)raadsleden inmiddels geïnformeerd over de toegevoegde waarden van TEB voor Overbetuwe en is het gesprek gevoerd over de mogelijke scenario’s voor samenwerking met TEB in de toekomst. De GMR kan in de begroting nu niet vooruitlopen op dat proces.	De GMR heeft in de Gemeenschappelijke Regeling de bevoegdheid overgedragen gekregen van de regiogemeenten gekregen om subsidie te verstrekken aan stichting Economic Board regio Arnhem-Nijmegen. Het betreft hier de basisfinanciering. We werken steeds nauwer met elkaar samen in projecten die apart gefinancierd worden en waar vaak ook nog andere partijen aan meebetalen. Als voorbeeld is inderdaad de uitvoering van de Human Capital Agenda (Regio Deal) en speerpunt MKB te noemen. Deze geldstromen kunnen niet worden gemengd wat niet wegneemt dat de bijdragen duidelijk in de begroting vermeld horen te zijn. Dit is correct. De omissie is aangepast in de definitieve begroting die ter besluitvorming voorligt in het algemeen bestuur.

12	**Renkum**	
	Uit de begroting blijkt niet waar in 2027 de eenmalige verhoging van 447.000 euro aan overige middelen vandaan komt. Graag zien wij toegelicht hoe dit verklaard wordt. Graag vragen wij aandacht voor governance. De synergie tussen uitvoeringscapaciteit van de gemeenten en de GMR kan versterkt worden. Dit betekent beter definiëren wie voor welk deel van de uitvoering verantwoordelijk is en hoe de afstemming lokaal/regionaal verloopt. Dit is nodig om de stap naar uitvoering goed mogelijk te maken. Voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld het opstellen van gezamenlijke modelprogramma's met ruimte voor lokale invulling. Daarnaast vraagt samenwerking ook een constructieve grondhouding van de deelnemende gemeenten waarin de omslag van overleg naar praktische uitvoerbaarheid gemaakt dient te worden. Als laatste willen we aan de GMR vragen richtlijnen mee te geven aan de bestuurders over het invullen van hun rol van bestuurlijk trekker. Zo kunnen er gezamenlijke heldere afspraken gemaakt worden over wat er dient te gebeuren om onze opgaven een stap verder te brengen.	Zie de reactie bij de gemeente Beuningen. Verwezen wordt naar de reactie bij de gemeente Arnhem. Het gaat ons te ver om de bestuurlijk trekkers van de 5 opgaven en de diverse speerpunten binnen de opgaven richtlijnen mee te geven. De bestuurders zijn gemotiveerd om een regionale rol op te pakken en daarop inzet te plegen en tijd vrij te maken. Als dagelijks bestuur zijn wij nauw betrokken bij de opgaven omdat wij periodiek met de bestuurlijk opdrachtgevers om tafel zitten (het zogenaamde DB+). Daar volgen wij de ontwikkelingen binnen de opgaven en speerpunten. Daarbij komt dat elke opgave en speerpunten een andere aanpak vragen. Het bestuurlijk platform van een opgave is de plaats waar, in gezamenlijkheid met de 17 portefeuillehouders, afspraken worden gemaakt om de opgaven een stap verder te brengen.
13	**Rheden**	
	Met betrekking tot de Begroting 2027 ziet Rheden dat de financiële kaders aansluiten bij de regionale agenda 2025-2028 en dat de organisatie inzet op verdere uitvoering van gezamenlijke ambities. Wij herkennen de noodzaak van continuïteit in de opgaven en onderschrijven de voorgestelde inzet. Wel vragen wij aandacht voor de oplopende afhankelijkheid van incidentele rijks- en provinciale middelen, met name bij de circulaire en energietransitie-opgaven, en het risico dat dit in de toekomst kan leiden tot extra	Wij verwijzen naar onze reactie bij de gemeente Beuningen over de circulaire en energietransitie middelen. Verwacht mag worden dat binnen de bestuurlijk platforms het gesprek over de beschikbare (incidentele) subsidiemiddelen tijdig wordt opgestart.

	druk op de inwonerbijdrage. Wij verzoeken het bestuur hierover tijdig het gesprek met de gemeenten te voeren.	
14	**Rozendaal**	
	De gemeenteraad dient geen zienswijze in.	
15	**Westervoort**	
	De jaarlijkse kosten voor deelname aan de GMR nemen weliswaar toe, maar deze stijging is het directe gevolg van inflatie en daarmee een verklaarbare ontwikkeling. De gemeenteraad van Westervoort erkent het belang van The Economic Board (TEB) als regionaal platform voor economische ontwikkeling. Binnen dit netwerk werken overheid, onderwijs en ondernemers samen, waarbij het bedrijfsleven een steeds groter aandeel heeft. De TEB vervult een verbindende en initiërende rol en vertegenwoordigt de regio richting Rijk en Europa. Door deelname te continueren blijft de gemeente Duiven profiteren van de opbrengsten van deze samenwerking.	Verwezen wordt naar onze reactie bij de gemeente Duiven over de gelijkluidende zienswijze.
16	**Wijchen**	
	Governance en uitvoeringskracht Ten aanzien van de begroting 2027-2030 vragen we in het bijzonder aandacht voor de governance en de uitvoeringsfase waarin de regionale samenwerking zich bevindt. Het is van belang om de synergie tussen de uitvoeringscapaciteit van de gemeenten en die van de GMR verder te versterken. Dit vraagt om: • een duidelijkere afbakening van wie voor welk deel van de uitvoering verantwoordelijk is; • heldere afspraken over de afstemming tussen lokaal en regionaal niveau. Deze duidelijkheid is noodzakelijk om de stap van beleidsvorming naar uitvoering daadwerkelijk mogelijk te maken. Voor gemeenten betekent dit tevens dat het belangrijk is om grip te houden op de inzet van ambtelijke capaciteit (uitvoeringskracht) en om tijdig middelen te reserveren voor de uitvoering van strategische projecten binnen de P&C-producten, zodat de voortgang binnen de opgaven kan worden geborgd.	Zie onze reactie bij de gemeente Arnhem.

17	Zevenaar	
	Wij stellen vast dat de financiële vertaling van de vijf opgaven in de conceptbegroting 2027-2030 is opgenomen. Volgens de uitgangspunten in uw brief van februari (financiële en algemene uitgangspunten begroting 2027) heeft u de begroting opgesteld. Hier kunnen wij mee instemmen.	Voor kennisgeving aangenomen.